

Το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία

Σύνοψη

Το άρθρο 39 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διασφαλίζει σε όλους τους πολίτες της ΕΕ το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενώ το άρθρο 40 διασφαλίζει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Το άρθρο 21 αναγνωρίζει το δικαίωμα των πολιτών να μην υφίστανται διακρίσεις, μεταξύ άλλων και λόγω αναπηρίας, και το άρθρο 26 αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα ατόμων με ειδικές ανάγκες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

Η δυνατότητα συμμετοχής στην πολιτική ζωή αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Κατά συνέπεια, το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής για όλους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, στηρίζεται στο διεθνές δίκαιο, κατοχυρώνεται στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, στις πράξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και στο πρωτογενές και παράγωγο

δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Οι εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Μάιο του 2014 αποτελούν την κατάλληλη αφορμή για να εξεταστεί κατά πόσο οι συναφείς νομικές, πολιτικές και διοικητικές διατάξεις σε εθνικό επίπεδο ενθαρρύνουν ή παρεμποδίζουν τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του Ακαδημαϊκού Δικτύου Ευρωπαίων Εμπειρογνομόνων σε Θέματα Αναπηρίας (ANED) συνέλεξαν δεδομένα από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, τα οποία δείχνουν με ποιους τρόπους διασφαλίζεται, προστατεύεται, προωθείται και ασκείται στην ΕΕ το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία που κατοχυρώνεται στο άρθρο 29 της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Οι γνωμοδοτήσεις που προκύπτουν από τα εν λόγω δεδομένα επικεντρώνονται στις εκλογές και στο δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, όπως κατοχυρώνεται στην ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου (ΕΣΔΑ), στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις Συνθήκες της ΕΕ.

Κύρια πορίσματα και τεκμηριωμένες συμβουλές

Το πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση του FRA και του ANED είναι θετικό: όταν τους παρέχεται ένα προσβάσιμο και ευνοϊκό περιβάλλον, τα άτομα με αναπηρία είναι ενεργοί πολίτες πρόθυμοι να συμμετάσχουν στην πολιτική ζωή των κοινοτήτων τους. Εκτός από τη συμμετοχή τους στις εκλογές, μεγάλος αριθμός ατόμων με αναπηρία συμμετέχουν και σε άλλα είδη πολιτικών δραστηριοτήτων, που

περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τη συμμετοχή τους σε πολιτικά κόμματα και πολιτικές συγκεντρώσεις και την επαφή τους με εκλεγμένους αξιωματούχους. Η παροχή περισσότερο προσβάσιμων πληροφοριών και διαδικασιών, καθώς και η παροχή καλύτερης υποστήριξης και εύλογων διαρρυθμίσεων — δηλαδή προσαρμογών ώστε να δίνεται η δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να απολαμβάνουν τα

ανθρώπινα δικαιώματά τους σε ισότιμη βάση με τους άλλους πολίτες—, όταν απαιτείται, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της συμμετοχής τους.

Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματος πολιτικής συμμετοχής από τα άτομα με αναπηρία. Τα νομικά εμπόδια, όπως οι περιορισμοί του δικαιώματος του εκλέγειν για ορισμένα άτομα με αναπηρία, και τα χάσματα μεταξύ των υποσχέσεων της νομοθεσίας και της πολιτικής και της εφαρμογής τους στην πράξη— για παράδειγμα, υπό τη μορφή μη προσβάσιμων εκλογικών κέντρων ή δικτυακών τόπων— παραμένουν. Τα ανωτέρω εμπόδια ενδέχεται να αποκλείουν τα άτομα με αναπηρία από τη δυνατότητα να ασκούν επιρροή στην ανάπτυξη και εφαρμογή των νόμων και των πολιτικών που διέπουν την καθημερινότητά τους. Η αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων όσο το δυνατόν συντομότερα είναι ουσιώδους σημασίας για την ενίσχυση της νομιμότητας των δημόσιων θεσμών και για τη δημιουργία πιο ισότιμων κοινωνιών χωρίς διακρίσεις, στις οποίες θα μπορούν να συμμετέχουν πλήρως όλα τα μέλη της κοινωνίας.

Το τρίτο συμπέρασμα είναι ότι οι φραγμοί στην πολιτική συμμετοχή δεν επηρεάζουν εξίσου όλα τα άτομα με αναπηρία. Τα άτομα με σοβαρότερη αναπηρία, καθώς και τα άτομα με συγκεκριμένα είδη αναπηρίας—για παράδειγμα, τα άτομα με νοητική αναπηρία—αντιμετωπίζουν δυσανάλογα εμπόδια στη συμμετοχή τους στην πολιτική ζωή. Καθώς τα εν λόγω άτομα υφίστανται συχνά μεγαλύτερη απομόνωση και πιο έντονο αποκλεισμό, η διασφάλιση της πλήρους συμμετοχής τους στην πολιτική

διαδικασία αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση για τους φορείς χάραξης πολιτικής.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτουν πέντε ζητήματα, τα οποία αντικατοπτρίζουν τις απαιτήσεις της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε αυτό τον τομέα:

- άρση των νομικών και διοικητικών φραγμών στην πολιτική συμμετοχή·
- αύξηση της προσβασιμότητας των εκλογικών διαδικασιών, των υποδομών και του εκλογικού υλικού·
- επέκταση των δυνατοτήτων συμμετοχής στην πολιτική και στη δημόσια ζωή·
- αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία·
- συλλογή δεδομένων για την εκτίμηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία·

Στην έκθεση παρέχονται λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με καθένα από αυτά τα ζητήματα. Ο FRA και το ANED έχουν διατυπώσει γνώμες για καθένα από αυτά τα ζητήματα, προτείνοντας συγκεκριμένα μέτρα που μπορούν να ληφθούν από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και από τα κράτη μέλη.

Άρση των νομικών και διοικητικών φραγμών στην πολιτική συμμετοχή

Τα κράτη μέλη της ΕΕ παρουσίασαν σημαντική πρόοδο όσον αφορά την ενσωμάτωση του δικαιώματος

Βάση τεκμηρίωσης των γνωμοδοτήσεων

Η ανάλυση και οι γνωμοδοτήσεις που παρουσιάζονται στην παρούσα σύνοψη βασίζονται σε δεδομένα που συλλέχθηκαν από τον FRA και από το Ακαδημαϊκό Δίκτυο Ευρωπαίων Εμπειρογνομητών σε θέματα Αναπηρίας (ANED), που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η συλλογή των δεδομένων βασίστηκε σε δείκτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναπτύχθηκαν από τον FRA και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βάσει του μοντέλου δεικτών «δομή— διαδικασία— αποτέλεσμα», που ανέπτυξε η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο FRA και το ANED συνέλεξαν πληροφορίες μέσω δευτερογενούς στατιστικής ανάλυσης, συγκεντρώνοντας πληροφορίες που ήταν δημόσια διαθέσιμες σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, και έστειλαν σχετικά μικρό αριθμό αιτήσεων δεδομένων στις δημόσιες αρχές. Ο FRA και το ANED άντλησαν τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στην έκθεση από προϋπάρχουσες κοινωνικές έρευνες που διεξήχθησαν σε ολόκληρη την ΕΕ.

Τα πορίσματα της δευτερογενούς στατιστικής ανάλυσης δημοσιεύτηκαν εξολοκλήρου στην έκθεση με τίτλο *Indicators on the right to political participation of persons with disabilities: human rights indicators* (Δείκτες του δικαιώματος πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία: δείκτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων) (βλέπε ενότητα «Περαιτέρω πληροφορίες»).

πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στα εθνικά νομικά και πολιτικά πλαίσιά τους ⁽¹⁾. Όλα τα κράτη μέλη, πλην τριών, επικύρωσαν τη σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, με σχετικά λίγες επιφυλάξεις ή δηλώσεις σχετικά με τις βασικές διατάξεις. Τα υπόλοιπα τρία κράτη μέλη υπέγραψαν τη σύμβαση και βρίσκονται σε διαδικασία επικύρωσής της ⁽²⁾. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναπτύξει εθνικές στρατηγικές ή σχέδια δράσης για την εφαρμογή της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, με αντικείμενο το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής δυνάμει της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αναπηρία 2010-2020. Η επιτροπή για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία – το όργανο του ΟΗΕ που είναι αρμόδιο για την παρακολούθηση της εφαρμογής της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία – θα αξιολογήσει επισήμως την πρόοδο στην εφαρμογή της σύμβασης στα κράτη μέλη της ΕΕ που την επικύρωσαν, αλλά και στην ίδια την ΕΕ, μέσω καταληκτικών παρατηρήσεών της προς τα συμβαλλόμενα κράτη.

Εντούτοις, από τα ευρήματα της ανάλυσης προκύπτει ότι ορισμένοι νομικοί και διοικητικοί φραγμοί εξακολουθούν να αποτρέπουν τη συμμετοχή κάποιων ατόμων με αναπηρία στην πολιτική ζωή σε ισότιμη βάση με τους άλλους. Οι εν λόγω φραγμοί αφορούν:

- νομικούς περιορισμούς στο δικαίωμα ψήφου για ορισμένα άτομα με αναπηρία, και ιδίως για άτομα με ψυχοκοινωνική ή νοητική αναπηρία·
- περίπλοκες διοικητικές διαδικασίες περιορισμένης προσβασιμότητας που δύνανται να στερήσουν από τα άτομα με αναπηρία το δικαίωμα ψήφου· με άλλα λόγια, αυτές οι διαδικασίες δύνανται να στερήσουν στην πράξη το δικαίωμα ψήφου από τα άτομα με αναπηρία·
- δυσκολίες στην πρόσβαση σε μηχανισμούς προσφυγής σε περιπτώσεις που τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν προβλήματα στην άσκηση του δικαιώματος ψήφου τους.

Από την άποψη των νομικών εμποδίων, το σημαντικότερο πρόβλημα είναι η στέρηση του δικαιώματος του εκλέγειν ή του εκλέγεσθαι από άτομα που δεν διαθέτουν δικαιοπρακτική ικανότητα. Στην

πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ, η απόφαση στέρησης της δικαιοπρακτικής ικανότητας ενός ατόμου συνεπάγεται αυτομάτως τον αποκλεισμό του από το εκλογικό δικαίωμα. Στις περιπτώσεις που έχουν θεσπιστεί μεταρρυθμίσεις για την παραχώρηση του δικαιώματος του εκλέγειν σε άτομα με αναπηρία, κάποιες φορές αυτές δεν ισχύουν για όλα τα είδη εκλογών, καθώς σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ ισχύουν διαφορετικοί νόμοι για τα διαφορετικά είδη εκλογών. Από τις υφιστάμενες καταληκτικές παρατηρήσεις ⁽³⁾, καθώς και από το σχέδιο γενικού σχολίου σχετικά με το άρθρο 12 της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ⁽⁴⁾ καθίσταται σαφής η άποψη της επιτροπής του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ότι η εθνική νομοθεσία που στερεί από τα άτομα το δικαίωμα ψήφου λόγω αναπηρίας ή αντίστοιχης αιτίας, όπως η αξιολογηθείσα «ικανότητα», πρέπει να μεταρρυθμιστεί.

Οι μη προσβάσιμες διοικητικές διαδικασίες που σχετίζονται με τις εκλογές δύνανται επίσης να εμποδίσουν τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία. Σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, οι διαδικασίες που έχουν θεσπιστεί ώστε να μπορούν τα άτομα με αναπηρία να ζητήσουν συνδρομή ή βοήθεια για να ψηφίσουν δεν είναι προσβάσιμες. Ομοίως, η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των ατόμων που ζουν σε ιδρύματα μακροχρόνιας περίθαλψης ενδέχεται να παρεμποδίζεται λόγω της έλλειψης μηχανισμών που τους δίνουν τη δυνατότητα να ψηφίσουν.

Το δικαίωμα του εκλέγειν πρέπει να συνοδεύεται από τη δυνατότητα προσφυγής σε περίπτωση μη άσκησής του. Από την ανάλυση προκύπτει ότι τα άτομα που δεν διαθέτουν δικαιοπρακτική ικανότητα δεν έχουν τη νομική δυνατότητα να προσφεύγουν στα δικαστήρια για ζητήματα που αφορούν την πολιτική συμμετοχή τους στην πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ. Επιπλέον, δικαστικοί και μη δικαστικοί μηχανισμοί προσφυγής για υποθέσεις που σχετίζονται με την πολιτική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία εντοπίστηκαν μόνο στο ένα τέταρτο των κρατών μελών της ΕΕ κατά προσέγγιση. Όπως προκύπτει από την έρευνα του FRA σε άλλους τομείς, ένας από τους παράγοντες που ευθύνονται για τον μικρό αριθμό υποθέσεων που

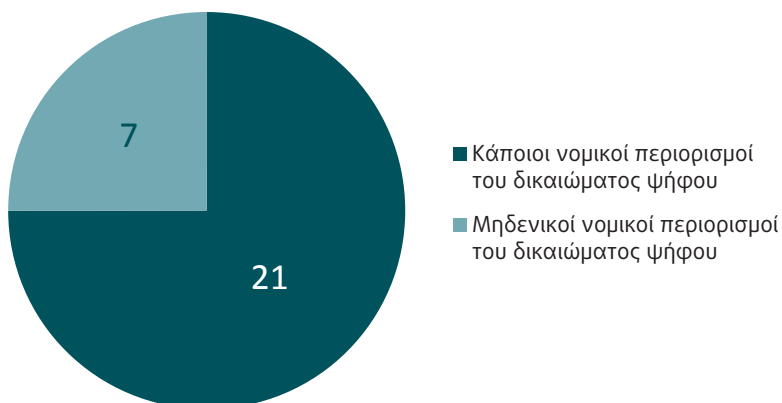
(1) Βλέπε FRA (2013), Fundamental rights: challenges and achievements in 2012 (Θεμελιώδη δικαιώματα: προκλήσεις και επιτεύγματα το 2012), Ετήσια Έκθεση 2012, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, και FRA (2012), Fundamental rights: challenges and achievements in 2011 (Θεμελιώδη δικαιώματα: προκλήσεις και επιτεύγματα το 2011), Ετήσια Έκθεση 2011, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων.

(2) Βλέπε τα κεφάλαια 5 και 10 της έκθεσης του FRA (2014), Fundamental rights: challenges and achievements in 2013 (Θεμελιώδη δικαιώματα: προκλήσεις και επιτεύγματα το 2013), Ετήσια Έκθεση 2013, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων.

(3) Όλες οι καταληκτικές παρατηρήσεις σχετικά με τη σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4.

(4) ΟΗΕ, επιτροπή για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (2013), Draft General Comment on Article 12 of the Convention – Equal Recognition before the Law (Σχέδιο γενικού σχολίου σχετικά με το άρθρο 12 της σύμβασης – Ίση αναγνώριση ενώπιον του νόμου), που διατίθεται στη διεύθυνση: www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/DGCArticles12And9.aspx.

Εικόνα 1: Μπορούν τα άτομα που δεν διαθέτουν δικαιοπρακτική ικανότητα να ψηφίσουν, ανά κράτος μέλος της ΕΕ;

Πηγή: FRA, 2014, Waddington 2014

Γνωμοδοτήσεις

Η ΕΕ έχει συνάψει τη σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και η νομοθεσία και οι πολιτικές της πρέπει να συμμορφώνονται με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει τακτικά εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των οδηγιών 93/109/ΕΚ και 94/80/ΕΚ, που ορίζουν τις λεπτομέρειες άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Στις μελλοντικές εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των δύο ανωτέρω οδηγιών πρέπει να αξιολογείται εάν η ερμηνεία των οδηγιών συνάδει με το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 29 της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Όπως φαίνεται από την Ετήσια Έκθεση του FRA για το 2013 και από τις εκθέσεις της ομάδας υψηλού επιπέδου για τα άτομα με αναπηρία από το 2010 και στο εξής, πολλά κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ήδη θεσπίσει ή αναπτύσσουν επί του παρόντος εθνικά σχέδια ή στρατηγικές δράσης στον τομέα των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Οι εν λόγω πολιτικές πρέπει να περιλαμβάνουν συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία, καθώς και συγκεκριμένους στόχους και ορόσημα έναντι των οποίων μπορεί να μετρηθεί η πρόοδος στην εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Αποσύνδεση του δικαιώματος του εκλέγειν από τη δικαιοπρακτική ικανότητα

Σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, το δικαίωμα του εκλέγειν εξακολουθεί να εξαρτάται από τη δικαιοπρακτική ικανότητα, με αποτέλεσμα τα άτομα που δεν διαθέτουν δικαιοπρακτική ικανότητα να μην μπορούν να ψηφίσουν στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές. Στην έκθεση του FRA του 2010 σχετικά με το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και των ατόμων με νοητική αναπηρία, η οποία επικαιροποιήθηκε σε επακόλουθες Ετήσιες Εκθέσεις του FRA, διαπιστώθηκε ότι η νομοθεσία ορισμένων κρατών μελών πρέπει να μεταρρυθμιστεί προκειμένου να συμμορφώνεται με τα πρότυπα της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Σύμφωνα με τις καταληκτικές παρατηρήσεις της επιτροπής για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να τροποποιήσουν την εθνική νομοθεσία τους που στερεί από τα άτομα το δικαίωμα του εκλέγειν λόγω αναπηρίας ή αντίστοιχης αιτίας όπως η αξιολογηθείσα «ικανότητα».

Όπως αναφέρεται στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί τη συμμόρφωση της νομοθεσίας των κρατών μελών για τη δικαιοπρακτική ικανότητα με τη σύμβαση. Αυτή η προσπάθεια μπορεί να συνεχιστεί μέσω της ομάδας υψηλού επιπέδου εμπειρογνομόνων για τα άτομα με αναπηρία, στο πλαίσιο της οποίας οι εκπρόσωποι των κρατών μελών της ΕΕ μπορούν να ανταλλάξουν τις εμπειρίες τους σχετικά με την ανάπτυξη και εφαρμογή νομικών μεταρρυθμίσεων σε αυτό τον τομέα.

Άρση των διοικητικών φραγμών

Οι εθνικές δημόσιες αρχές πρέπει να διασφαλίζουν ότι η υποχρέωση εγγραφής για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου ή παροχής εύλογων διαρρυθμίσεων δεν οδηγούν στον αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία από τις εκλογές. Οι ενέργειες σε αυτή την κατεύθυνση μπορεί να περιλαμβάνουν μέτρα που διασφαλίζουν την προσβασιμότητα της διαδικασίας εγγραφής μέσω του ανασχεδιασμού των σχετικών δικτυακών τόπων σύμφωνα με το πρότυπο EN 301549 της ΕΕ, το οποίο συνάδει με διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα

προσβασιμότητας [π.χ. κατευθυντήριες γραμμές για την προσβασιμότητα στο περιεχόμενο του παγκόσμιου ιστού (WCAG) 2.0 AA της Κοινοπραξίας Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web Consortium)] και μέσω της διάθεσης πληροφοριών σε εναλλακτικές μορφές, όπως σε ευανάγνωστη μορφή, σε μεγάλες γραμματοσειρές ή σε γραφή braille.

Τα άτομα που ζουν σε ιδρύματα μακροχρόνιας περίθαλψης και δεν έχουν πρόσβαση σε εκλογικά κέντρα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ψηφίζουν μέσω εναλλακτικών μορφών ψηφοφορίας. Οι εν λόγω μέθοδοι ψηφοφορίας πρέπει να εγγυώνται το απόρρητο της ψήφου και τη δυνατότητα των ατόμων με αναπηρία να επιλέξουν ελεύθερα τον υποψήφιο ή το κόμμα που επιθυμούν να στηρίξουν χωρίς την αδικαιολόγητη επιρροή τρίτων.

Θέσπιση αποτελεσματικών διαδικασιών προσφυγής

Η προσβασιμότητα των δικαστικών και μη δικαστικών μηχανισμών προσφυγής για τα άτομα με αναπηρία πρέπει να ενισχυθεί. Ένα σημαντικό βήμα σε αυτή την κατεύθυνση θα ήταν η άρση των περιορισμών του δικαιώματος των ατόμων που δεν έχουν δικαιοπρακτική ικανότητα να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη ανεξαρτήτως του κληδεμόνα τους. Εντούτοις, πρέπει επίσης να ληφθούν μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες που αφορούν τον τρόπο προσφυγής είναι προσβάσιμες για όλα τα άτομα με αναπηρία μέσω της παραγωγής ενημερωτικού υλικού σε διαφορετικές μορφές. Αυτές οι πληροφορίες πρέπει να διανέμονται μέσω οργανώσεων υποστήριξης των ατόμων με αναπηρία και προώθησης των δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία.

Τέλος, όπως αναφέρεται στην έκθεση του FRA του 2011 *Access to justice in Europe: an overview of challenges and opportunities* (Πρόσβαση στη δικαιοσύνη στην Ευρώπη: μια επισκόπηση των προκλήσεων και των ευκαιριών) και στην έκθεση του FRA του 2012 *Πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε υποθέσεις διακρίσεων στην ΕΕ: Βήματα προς μεγαλύτερη ισότητα, η παροχή του δικαιώματος προσφυγής στα δικαστήρια σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία, θα αποτελούσε σημαντικό βήμα για την εφαρμογή των πολιτικών δικαιωμάτων. Οι αυστηροί κανόνες που ισχύουν σχετικά με την ενεργητική νομιμοποίηση συχνά δεν επιτρέπουν στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να αναλάβουν πιο άμεσο ρόλο σε δικαστικές διαδικασίες σε υποθέσεις παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων.*

παραπέμπονται σε μηχανισμούς προσφυγής ενδέχεται να είναι η απουσία προσβάσιμων πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο προσφυγής ⁽⁵⁾. Εντούτοις, μεμονωμένες περιπτώσεις έχουν παραπεμφθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) και στην επιτροπή για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία δυνάμει του προαιρετικού πρωτοκόλλου της σύμβασης, το οποίο επιτρέπει μεμονωμένες αναφορές και μέχρι σήμερα έχει επικυρωθεί από 21 κράτη μέλη της ΕΕ.

(5) Βλέπε FRA (2009), EU-MIDIS European Union Minorities and Discrimination Survey. Main Results Report (EU-MIDIS Έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις. Αναφορά κύριων αποτελεσμάτων), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, και FRA (2012), Πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε υποθέσεις διακρίσεων στην ΕΕ — Βήματα προς μεγαλύτερη ισότητα), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων.

Αύξηση της προσβασιμότητας των εκλογικών διαδικασιών, των υποδομών και του εκλογικού υλικού

Πρότυπα προσβασιμότητας έχουν υιοθετηθεί από τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ κατά την κατασκευή και ανακαίνιση δημόσιων κτιρίων, ενώ περίπου τα μισά κράτη μέλη τα εφαρμόζουν και στα εκλογικά κέντρα. Πολλά κράτη μέλη της ΕΕ έχουν επίσης θεσπίσει νομικές απαιτήσεις προσβασιμότητας για παρόχους πληροφοριών στο διαδίκτυο και για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, παρότι σε πολλές περιπτώσεις οι εν λόγω απαιτήσεις ισχύουν αποκλειστικά για τους δημόσιους παρόχους πληροφοριών. Στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, η εκλογική νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα παροχής συνδρομής σε άτομα με αναπηρία κατά την ψηφοφορία, παρότι σε ορισμένα εξ αυτών η συνδρομή διατίθεται μόνο σε άτομα με σωματική ή αισθητηριακή αναπηρία.

Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν υιοθετήσει πρότυπα προσβασιμότητας για την κατασκευή και ανακαίνιση δημόσιων κτιρίων, ενώ περίπου τα μισά εξ αυτών εφαρμόζουν πρότυπα

προσβασιμότητας και στα εκλογικά κέντρα. Εντούτοις, λόγω της έλλειψης αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με την προσβασιμότητα των κτιρίων στην πράξη, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αξιολογηθεί κατά πόσο εφαρμόζονται κατάλληλα τα εν λόγω πρότυπα. Λόγω της απουσίας δεδομένων, δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί το ποσοστό των εκλογικών κέντρων ή των δημόσιων κτιρίων που είναι προσβάσιμα για άτομα με αναπηρία. Επιπλέον, ακόμα και στις περιπτώσεις που υπάρχουν σχετικά δεδομένα, η αξιοπιστία τους υπονομεύεται λόγω της έλλειψης σταθερών κριτηρίων αξιολόγησης της προσβασιμότητας και λόγω της έμφασης στις ανάγκες των ατόμων με σωματική αναπηρία, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό άλλων ατόμων με αναπηρία.

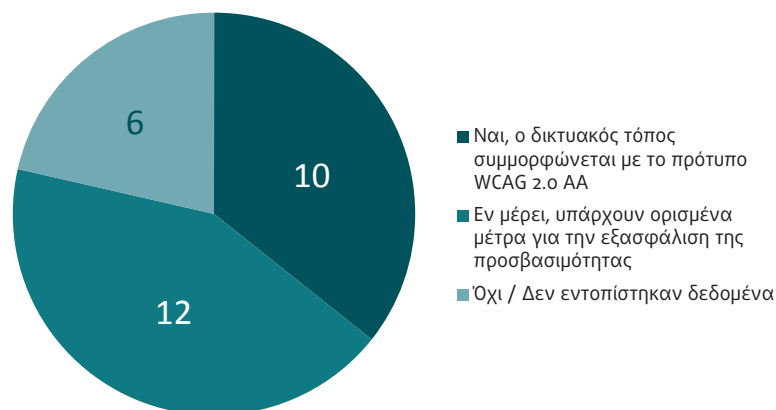
Η παροχή εύλογων διαρρυθμίσεων αποτελεί σημαντικό μέρος της ενίσχυσης της προσβασιμότητας. Παρότι στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ η εκλογική νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα παροχής συνδρομής σε άτομα με αναπηρία κατά την ψηφοφορία, σε ορισμένα εξ αυτών η συνδρομή διατίθεται μόνο σε άτομα με σωματική ή αισθητηριακή αναπηρία. Επιπλέον, τα άτομα με αναπηρία δεν έχουν πάντοτε τη δυνατότητα να επιλέξουν ελεύθερα το άτομο που επιθυμούν να τους βοηθήσει.

Για τη συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία είναι απαραίτητη η πρόσβαση σε πληροφορίες, συνήθως μέσω του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης και του διαδικτύου, καθώς και έντυπου υλικού. Όπως συμβαίνει και με το δομημένο περιβάλλον, πολλά

κράτη μέλη της ΕΕ έχουν θεσπίσει νομικές απαιτήσεις προσβασιμότητας για τους παρόχους πληροφοριών στο διαδίκτυο και για τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, παρότι σε πολλές περιπτώσεις οι εν λόγω απαιτήσεις ισχύουν αποκλειστικά για τους δημόσιους παρόχους πληροφοριών. Εντούτοις, τα υπάρχοντα δεδομένα δείχνουν ότι στην πράξη τα μέσα που αφορούν τις εκλογές παραμένουν σε μεγάλο βαθμό απρόσιτα για τα άτομα με αναπηρία. Στα περισσότερα κράτη μέλη, ο επίσημος δικτυακός τόπος που περιλαμβάνει οδηγίες για την εκλογική διαδικασία και πληροφορίες σχετικά με τους υποψηφίους δεν δηλώνει ότι συμμορφώνεται με το πρότυπο WCAG 2.0 AA για την προσβασιμότητα στο διαδίκτυο που ορίζεται στις κατευθυντήριες γραμμές για την προσβασιμότητα στο περιεχόμενο του παγκόσμιου ιστού της Κοινοπραξίας Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web Consortium) ⁽⁶⁾, παρότι τα περισσότερα κράτη έχουν λάβει κάποια μέτρα για την ενίσχυση της προσβασιμότητας των πληροφοριών. Παρότι έχει παρατηρηθεί αυξημένη διαθεσιμότητα υποτίτλων, οι οποίοι ενισχύουν την προσβασιμότητα των τηλεοπτικών προγραμμάτων που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις εκλογές για πολλά άτομα με διαταραχές της ακοής, η διαθεσιμότητα ακουστικών περιγραφών ή διερμηνείας στην εθνική νοηματική γλώσσα είναι λιγότερο διαδεδομένη.

Είναι σημαντικό τα πολιτικά κόμματα, ως κυρίαρχα μέσα χάραξης πολιτικής σε όλα τα επίπεδα της διακυβέρνησης, να διασφαλίζουν ότι το υλικό της προεκλογικής εκστρατείας τους είναι προσβάσιμο για άτομα με αναπηρία. Παραδείγματα διακηρύξεων

Εικόνα 2: Δηλώνει ο δικτυακός τόπος που παρέχει οδηγίες για την εκλογική διαδικασία και πληροφορίες σχετικά με τους υποψηφίους ότι πληροί τα πρότυπα προσβασιμότητας, ανά κράτος μέλος της ΕΕ;

Πηγή: FRA, 2014

(6) World Wide Web Consortium (W3C) (2008), Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0, Σύσταση W3C, 11 Δεκεμβρίου 2008, διαθέσιμη στη διεύθυνση: www.w3.org/TR/2008/REC-WCAG20-20081211

Γνωμοδοτήσεις

Παρότι έχουν θεσπιστεί νομικά πρότυπα προσβασιμότητας σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, η έλλειψη κοινών κριτηρίων για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών ενός προσβάσιμου κτιρίου σε επίπεδο ΕΕ αποτελεί τροχοπέδη για την αξιολόγηση της προσβασιμότητας του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους δυνάμει του άρθρου 9 παράγραφος 2 στοιχείο α) της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, οι κρατικοί φορείς –τόσο η ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη– πρέπει να αναπτύξουν, να προωθήσουν και να παρακολουθούν την εφαρμογή μιας σειράς ελάχιστων προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών για την προσβασιμότητα των υποδομών και των υπηρεσιών που είναι δημόσιες ή διαθέσιμες για το κοινό, συμπεριλαμβανομένων των κτιρίων των δημόσιων αρχών. Τα εν λόγω κριτήρια πρέπει να καλύπτουν τις ανάγκες προσβασιμότητας όλων των ατόμων με αναπηρία και όχι μόνο όσων πάσχουν από σωματική αναπηρία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξακολουθεί να υποστηρίζει και να συμπληρώνει τις δραστηριότητες που διεξάγονται σε εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων μέσω της δεύτερης φάσης της εντολής τυποποίησης M/420 σχετικά με την προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος.

Σε περίπτωση που τα άτομα με αναπηρία χρειάζονται συνδρομή για να συμμετάσχουν στις εκλογές, ο νόμος πρέπει να προβλέπει την παροχή συνδρομής από πρόσωπο της επιλογής τους κατά την ψηφοφορία. Η εν λόγω συνδρομή πρέπει να είναι διαθέσιμη για όλα τα άτομα με αναπηρία, κατόπιν αιτήματός τους.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να αυξήσουν την προσβασιμότητα του περιεχομένου τους. Οι δικτυακοί τόποι πρέπει να είναι σχεδιασμένοι σύμφωνα με το πρότυπο προσβασιμότητας EN 301549 της ΕΕ, ενώ η προσβασιμότητα του περιεχομένου των μέσων μαζικής ενημέρωσης μπορεί να ενισχυθεί μέσω υποτίτλων, διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα και ακουστικών περιγραφών, κατά προτίμηση σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, τα κράτη μέλη μπορούν να εξετάσουν τη δυνατότητα ενίσχυσης των νομικών και πολιτικών μέτρων σχετικά με την προσβασιμότητα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, για παράδειγμα μέσω της θέσπισης μετρήσιμων στόχων προσβασιμότητας και μέσω της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής της υφιστάμενης νομοθεσίας ώστε να καλύπτει τόσο τους ιδιωτικούς όσο και τους δημόσιους παρόχους. Η ΕΕ μπορεί να διευκολύνει αυτή τη διαδικασία υποστηρίζοντας την εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, η οποία καλεί τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν τους φορείς παροχής υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων να μεριμνήσουν ώστε οι υπηρεσίες τους να καταστούν πιο προσβάσιμες στους ανθρώπους με οπτική ή ακουστική αναπηρία.

Κατά την προεκλογική περίοδο, το ενημερωτικό υλικό που παρέχει οδηγίες για την ψηφοφορία και πληροφορίες σχετικά με τους υποψηφίους πρέπει να περιλαμβάνει σαφείς διευκρινίσεις σε απλή γλώσσα και να είναι εύκολα διαθέσιμο σε διάφορες μορφές. Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να διασφαλίσουν την ύπαρξη χρηματοδότησης για την παροχή προσβάσιμων πληροφοριών κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας.

Τα πολιτικά κόμματα πρέπει να διαθέτουν τις διακηρύξεις τους και άλλα υλικά της εκστρατείας τους σε εναλλακτικές μορφές, οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων με διαφορετικά είδη αναπηρίας, μεταξύ άλλων σε ευανάγνωστη μορφή, σε βίντεο με υπότιτλους ή με διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα, σε γραφή braille και σε μεγάλες γραμματοσειρές. Τα πολιτικά κόμματα μπορούν επίσης να αυξήσουν τις δυνατότητες των ατόμων με αναπηρία να συμμετέχουν στις δραστηριότητές τους λαμβάνοντας μέτρα για την ενίσχυση της προσβασιμότητας των εκδηλώσεών τους, για παράδειγμα μέσω του ελέγχου της προσβασιμότητας των σημείων συγκέντρωσης και της παροχής διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα.

πολιτικών κομμάτων σε προσβάσιμη μορφή εντοπίστηκαν στο ήμισυ των κρατών μελών της ΕΕ, αλλά παρατηρήθηκε έλλειψη συνεκτικότητας· σε κάποια κράτη μέλη μόνο ένα ή δύο κόμματα παρείχαν πληροφορίες σε προσβάσιμη μορφή, και συχνά μόνο σε μία εναλλακτική μορφή, κατάλληλη για ορισμένα είδη αναπηρίας. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι δεσμεύσεις των πανευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων να παράγουν το υλικό της εκστρατείας τους για τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2014 σε προσβάσιμη μορφή οφείλονται σε μεγάλο βαθμό σε εκστρατείες των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία για την αύξηση της προσβασιμότητας των εκλογών.

Επέκταση των δυνατοτήτων συμμετοχής στην πολιτική ζωή

Η ενεργός συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, μεταξύ άλλων μέσω των οργανώσεων εκπροσώπησής τους, στην ανάπτυξη πολιτικών και στη δημιουργία νόμων, δεν έχει ακόμα θεσμοθετηθεί ως απαίτηση ή δεν έχει εφαρμοστεί στην πράξη σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, οι πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των εκλεγμένων αξιωματούχων που πάσχουν από κάποια αναπηρία είναι ελάχιστες.

Η έρευνα εξετάζει επίσης τις δυνατότητες που παρέχονται σε άτομα με αναπηρία και στις οργανώσεις εκπροσώπησής τους για ευρύτερη συμμετοχή στην πολιτική ζωή, πέραν των εκλογών και της ψηφοφορίας.

Παρότι οι διαβουλεύσεις με άτομα με αναπηρία και η ενεργός συμμετοχή τους, μέσω των οργανώσεων εκπροσώπησής τους, στην ανάπτυξη πολιτικών και στη δημιουργία νόμων αποτελεί υποχρέωση δυνάμει

της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, δεν έχει θεσμοθετηθεί ως απαίτηση ή ως συστηματική πρακτική σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Από την ανάλυση προκύπτει ότι οι οργανώσεις ατόμων με αναπηρία συμμετέχουν ολοένα και περισσότερο σε διαβουλεύσεις με πρωτοβουλία των δημόσιων αρχών, καθώς οι δημόσιες αρχές λαμβάνουν μέτρα για την εφαρμογή της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία –μια πολλά υποσχόμενη πρακτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία θα πρέπει να επεκταθεί και να εμβραθυνηθεί περαιτέρω. Οι δυνατότητες συμμετοχής των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία στην εξέταση και αντιμετώπιση των προκλήσεων που περιγράφονται στην παρούσα έκθεση είναι πολλές.

Ένας σημαντικός δείκτης της δυνατότητας των ατόμων με αναπηρία να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή είναι ο αριθμός των ατόμων με αναπηρία που εκλέγονται σε δημόσια αξιώματα. Εντούτοις, η έρευνα δείχνει ότι υπάρχει έλλειψη σαφών στοιχείων σχετικά με το κατά πόσο τα άτομα με αναπηρία εκμεταλλεύτηκαν τη δυνατότητα να εκλεγούν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στα εθνικά κοινοβούλια ή στις δημοτικές κυβερνήσεις.

Γνωμοδοτήσεις

Τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να μεριμνούν για την ενεργό συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, μεταξύ άλλων και μέσω των οργανώσεων εκπροσώπησής τους, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με ζητήματα που τους αφορούν. Για αυτό τον σκοπό, τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να ενισχύσουν τους υφιστάμενους μηχανισμούς για τη συμμετοχή των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία, η οποία μπορεί να λάβει τη μορφή της θέσπισης συμβουλευτικών οργάνων. Τα εν λόγω όργανα πρέπει να περιλαμβάνουν σημαντικό ποσοστό οργανώσεων ατόμων με αναπηρία που υπερασπίζονται τα δικαιώματα διαφορετικών ομάδων ατόμων με αναπηρία. Οι εκπρόσωποι των ατόμων με αναπηρία πρέπει να είναι πλήρη μέλη των εν λόγω οργάνων, σε ισότιμη βάση με τους άλλους, και πρέπει να λαμβάνουν τους αναγκαίους πόρους ούτως ώστε να υποστηρίζεται ουσιαστικά η συμμετοχή τους χωρίς να διακυβεύεται η ανεξαρτησία τους.

Τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι δυνατότητες συμμετοχής σε διαδικασίες διαβούλευσης σχετικά με την ανάπτυξη νόμων και πολιτικών που αφορούν άμεσα τα άτομα με αναπηρία δημοσιεύονται σαφώς και ευρέως μέσω της χρήσης προσβάσιμων μέσων. Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι οργανώσεις ατόμων με αναπηρία έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν πληροφορίες σε άλλες μορφές, όπως σε γραφή braille ή σε ευανάγνωστη μορφή. Οι δημόσιες συνεδριάσεις και οι συνεδριάσεις των επιτροπών όπου συζητείται η προτεινόμενη νομοθεσία πρέπει να είναι προσβάσιμες για παράδειγμα, μέσω της άρσης των φυσικών εμποδίων και της παροχής διερμηνέων στη νοηματική γλώσσα.

Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο εισαγωγής συστημάτων που διασφαλίζουν ότι οι υποψήφιοι ή πιθανοί υποψήφιοι έχουν τις ίδιες ευκαιρίες να υποβάλλουν την υποψηφιότητά τους για αιρετά αξιώματα όπως και οι άλλοι. Οι ευκαιρίες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν χρηματική και άλλη στήριξη για την κάλυψη των συμπληρωματικών πόρων που ενδέχεται να χρειάζονται τα άτομα με αναπηρία για τη διεξαγωγή μιας αποτελεσματικής προεκλογικής εκστρατείας, καθώς και μέτρα για την άρση των φυσικών και άλλων εμποδίων που δυσχεραίνουν την πρόσβαση σε κτίρια όπου λαμβάνουν χώρα πολιτικές δραστηριότητες. Αφού εκλεγούν, οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι με αναπηρία πρέπει να διαθέτουν τις εύλογες διαρρυθμίσεις που χρειάζονται για να εκτελούν τα καθήκοντά τους σε ισότιμη βάση με τους άλλους.

Οι εύλογες διαρρυθμίσεις που είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες του κάθε ατόμου ενδέχεται να είναι απαραίτητες ακόμα και σε ένα προσβάσιμο περιβάλλον. Για την παροχή των εν λόγω διαρρυθμίσεων, είναι απαραίτητη η εξασφάλιση πληροφοριών σχετικά με τις ανάγκες των εκλεγμένων αξιωματούχων. Εντούτοις, η συλλογή των εν λόγω δεδομένων πρέπει να συμμορφώνεται με τις νόμιμες διασφαλίσεις για την εγγύηση της εμπιστευτικότητας και του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των ατόμων με αναπηρία.

Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία

Από την ανάλυση του FRA και του ANED προκύπτει ότι οι προσπάθειες κατάρτισης και ευαισθητοποίησης σημαντικών φορέων, όπως οι εκλογικοί υπάλληλοι, τα πολιτικά κόμματα, οι δημόσιες αρχές και οι πάροχοι μέσω μαζικής ενημέρωσης, σχετικά με την εξασφάλιση των δικαιωμάτων πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία είναι ελλιπείς. Επιπλέον, η ικανότητα των αρμόδιων φορέων να καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία πρέπει να ενισχυθεί.

Προκειμένου τα δικαιώματα να εφαρμοστούν στην πράξη, οι κρατικοί αξιωματούχοι και άλλοι σημαντικοί υπάλληλοι πρέπει να είναι καλά ενημερωμένοι σχετικά με την ισότητα των ατόμων με αναπηρία γενικότερα, καθώς και με βασικές αρχές της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, όπως η προσβασιμότητα και το καθήκον παροχής εύλογων διαρρυθμίσεων. Από τα δεδομένα προκύπτει ότι σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ πλην ενός η κατάρτιση των εκλογικών υπαλλήλων σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας, την προσβασιμότητα και τις εύλογες διαρρυθμίσεις δεν είναι υποχρεωτική βάσει νόμου. Οι οργανώσεις ατόμων με αναπηρία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αύξηση της ευαισθητοποίησης των δημόσιων αρχών σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και μπορούν να εξακολουθήσουν να το πράττουν μέσω της περαιτέρω ανάπτυξης μηχανισμών διαβούλευσης σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης.

Η αύξηση της ευαισθητοποίησης δεν είναι σημαντική μόνο για τις δημόσιες αρχές και για άλλους φορείς που εμπλέκονται στην εκλογική διαδικασία. Είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό τα ίδια τα άτομα με αναπηρία, και ιδίως όσα πάσχουν από σοβαρότερες αναπηρίες και συχνά υφίστανται τον εντονότερο αποκλεισμό από την πολιτική ζωή, να γνωρίζουν το δικαίωμα του εκλέγειν και της συμμετοχής τους στην πολιτική ζωή. Εφόσον γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, τα άτομα με αναπηρία μπορούν να προσδιορίσουν αποτελεσματικότερα τις πρακτικές και τις διαδικασίες που τα αποτρέπουν από την άσκηση των δικαιωμάτων τους.

Πέραν της ευαισθητοποίησης, η ενίσχυση των ικανοτήτων των αρμόδιων φορέων για την κάλυψη των αναγκών των ψηφοφόρων με αναπηρία αποτελεί επίσης σημαντική δραστηριότητα. Τα δεδομένα σχετικά με την προσβασιμότητα των πληροφοριών και του υλικού των προεκλογικών εκστρατειών δείχνουν ότι είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η ικανότητα των πολιτικών κομμάτων και των οργανισμών μέσω ενημέρωσης να ενισχύσουν την προσβασιμότητα του περιεχομένου τους. Ομοίως, η ελληνική προσβασιμότητα των εκλογικών κέντρων και των κτιρίων των

δημόσιων αρχών καθιστά σαφή την ανάγκη ενίσχυσης της ικανότητας των αρμόδιων δημόσιων αρχών να ελέγχουν την εφαρμογή των κανονισμών σχετικά με την προσβασιμότητα των κτιρίων, καθώς και ανάπτυξης λεπτομερών και τυποποιημένων κατευθυντήριων γραμμών για την αξιολόγηση της προσβασιμότητας των κτιρίων στην πράξη.

Γνωμοδοτήσεις

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα για την ενίσχυση της ικανότητας των δημόσιων αρχών να παρακολουθούν αποτελεσματικά την εφαρμογή των κανονισμών σχετικά με την προσβασιμότητα των κτιρίων, διασφαλίζοντας ότι παρέχονται επαρκείς πόροι στους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να συνδράμει σε αυτή τη διαδικασία συνεχίζοντας να υποστηρίζει την ανάπτυξη τυποποιημένων κατευθυντήριων γραμμών σε επίπεδο ΕΕ για την αξιολόγηση της προσβασιμότητας των κτιρίων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες όλων των ατόμων με αναπηρία.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι εκλογικές αρχές, καθώς και οι υπάλληλοι που είναι αρμόδιοι για την επίβλεψη των εκλογών σε τοπικό επίπεδο, κατάρτιζονται πλήρως σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας, την προσβασιμότητα και την παροχή εύλογων διαρρυθμίσεων. Η κατάρτιση πρέπει επίσης να καλύπτει τις αντίστοιχες εθνικές νομικές διατάξεις σχετικά με την παροχή συνδρομής σε άτομα με αναπηρία κατά την ψηφοφορία, καθώς και τις διαδικασίες παροχής συνδρομής ή βοήθειας. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η κατάρτιση καλύπτει όλα τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, οι οργανώσεις ατόμων με αναπηρία πρέπει να συμμετέχουν στον σχεδιασμό και την υλοποίησή της, μεταξύ άλλων μέσω κοινών πρωτοβουλιών μεταξύ των εκλογικών αρχών και των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία.

Τα κράτη μέλη πρέπει να εκτελούν δραστηριότητες για την αύξηση της ευαισθητοποίησης των ατόμων με αναπηρία σχετικά με την εκλογική διαδικασία. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω προγραμμάτων πολιτικής αγωγής για την κατάρτιση των ατόμων με αναπηρία σχετικά με τα πολιτικά τους δικαιώματα, καθώς και με την ανάπτυξη ομάδων αυτο-υποστήριξης. Οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης πρέπει επίσης να καλύπτουν τα ιδρύματα μακροχρόνιας περίθαλψης που φιλοξενούν άτομα με αναπηρία.

Προκειμένου να αυξηθεί η ικανότητα των πολιτικών κομμάτων και των οργανώσεων μέσω μαζικής ενημέρωσης να ενισχύσουν την προσβασιμότητα του περιεχομένου τους για τα άτομα με αναπηρία, τα κράτη μέλη –σε συνεργασία με οργανώσεις ατόμων με αναπηρία– μπορούν να αναπτύξουν πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τρόπο παραγωγής προσβάσιμων διακηρύξεων, ενημερωτικού υλικού και εκπομπών.

Συλλογή δεδομένων για την εκτίμηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία

Η έρευνα βασίστηκε σε υπάρχοντα δεδομένα που συλλέχθηκαν από δημόσια διαθέσιμες πηγές στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ. Από τη διαδικασία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων προέκυψαν τρία κύρια ζητήματα:

- έλλειψη συστηματικής συλλογής δεδομένων
- απουσία προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών για τη μέτρηση της προσβασιμότητας, ιδίως με τρόπο που μπορεί να παράγει συγκρίσιμα αποτελέσματα σε ολόκληρη την ΕΕ
- ανησυχίες σχετικά με τις υφιστάμενες μεθοδολογίες καταγραφής της εμπειρίας των ατόμων με αναπηρία.

Γενικά, η έρευνα δείχνει ότι, λόγω της έλλειψης αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων, προς το παρόν δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθεί επακριβώς η κατάσταση του τομέα της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην ΕΕ. Τα δεδομένα που συλλέγονται σε επίπεδο κρατών μελών ή σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με τις εμπειρίες ατόμων με αναπηρία από τη συμμετοχή τους στις εκλογές είναι ελάχιστα.

Ακόμα και στις περιπτώσεις που υπήρχαν δεδομένα, η έλλειψη κοινής κατανόησης της αναπηρίας και η απουσία εναρμονισμένων προτύπων στην ΕΕ για την αξιολόγηση της προσβασιμότητας κατέστησε δύσκολη τη σύγκριση μεταξύ χωρών. Συχνά, τα υπάρχοντα δεδομένα επικεντρώνονται στην κατάσταση των ατόμων με σωματική αναπηρία και δεν περιλαμβάνουν άλλα άτομα με αναπηρία που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν λιγότερο προφανή εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή.

Η συλλογή αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων μεγάλης ακρίβειας όσον αφορά τις εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία αποτελεί πρόκληση. Ο εκ των πραγμάτων αποκλεισμός ορισμένων ατόμων με αναπηρία —για παράδειγμα, των ατόμων που ζουν σε ιδρύματα ή που δεν επικοινωνούν μέσω λεκτικής ομιλίας— από τις υφιστάμενες έρευνες υπογραμμίζει την ανάγκη βελτίωσης των υφιστάμενων μεθοδολογικών εργαλείων και παροχής επαρκών πόρων για τη διασφάλιση της συλλογής στοχευμένων, αναλυτικών και συγκρίσιμων δεδομένων που περιγράφουν επακριβώς και αξιόπιστα τις εμπειρίες τους. Προσπάθειες σε αυτή την κατεύθυνση πραγματοποιούνται ήδη σε παγκόσμιο επίπεδο από το Washington Group on Disability Statistics, στο οποίο συμμετέχουν ο FRA και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και σε επίπεδο ΕΕ από την Eurostat, μεταξύ άλλων. Ο FRA θα εξακολουθήσει να συνεργάζεται

με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ANED και τους αρμόδιους φορείς για να υποστηρίξει τη βελτίωση της συλλογής συναφών δεδομένων.

Γνωμοδοτήσεις

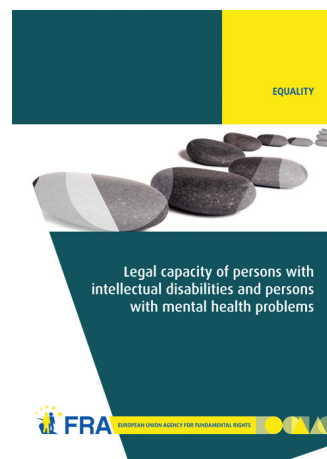
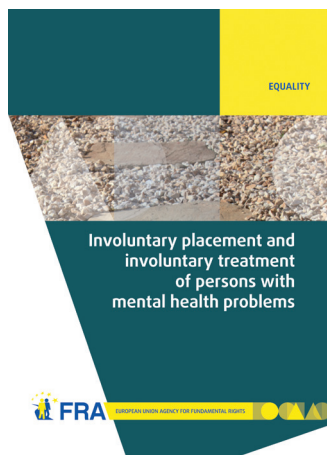
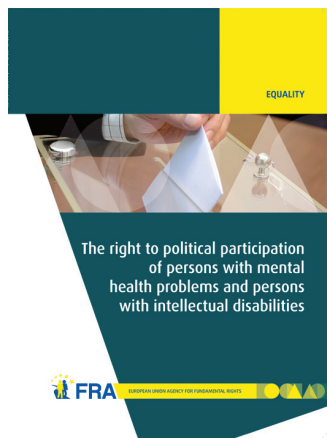
Στο πλαίσιο των υποχρεώσεών τους δυνάμει του άρθρου 31 της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να δεσμευτούν να συλλέξουν κατάλληλες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων στατιστικών και ερευνητικών δεδομένων, οι οποίες θα τους επιτρέψουν να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν πολιτικές για να καταστήσουν ισχυρές τις διατάξεις της σύμβασης σχετικά με την πολιτική συμμετοχή.

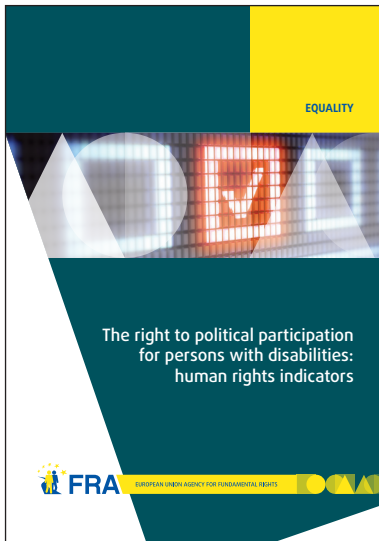
Σύμφωνα με τις δράσεις που περιγράφονται στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020, και με τον στόχο της στρατηγικής ΕΕ 2020 για κοινωνική ένταξη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να καταβάλλει προσπάθειες για την εναρμόνιση των πληροφοριών σχετικά με την αναπηρία που συλλέχθηκαν μέσω κοινωνικών ερευνών της ΕΕ (κοινωνικές στατιστικές για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης, ενότητα *ad hoc* της έρευνας για το εργατικό δυναμικό, ευρωπαϊκή έρευνα υγείας με συνεντεύξεις), μέσω της τακτικής συλλογής συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με τα εμπόδια στην κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής συμμετοχής.

Προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα δεδομένα είναι συγκρίσιμα μεταξύ των χωρών της ΕΕ, τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να συνεργαστούν για την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών που έχουν συμφωνηθεί από κοινού για την αξιολόγηση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τα άτομα με αναπηρία. Η συνεργασία αυτή θα μπορούσε να ξεκινήσει με την περαιτέρω ανάπτυξη κοινών κατευθυντήριων γραμμών για την αξιολόγηση της προσβασιμότητας.

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ που έχουν εντολή να συλλέγουν δεδομένα πρέπει να υποστηρίζουν και να συμπληρώνουν τις προσπάθειες των κρατών μελών για τη συλλογή στατιστικών στοιχείων και δεδομένων που αντικατοπτρίζουν τα εμπόδια που αποτρέπουν τα άτομα με αναπηρία από την πλήρη συμμετοχή τους στην πολιτική και δημόσια ζωή. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, πρέπει να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν περαιτέρω οι μεθοδολογίες συλλογής δεδομένων που αφορούν όλα τα άτομα με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων όσων πάσχουν από σοβαρότερες αναπηρίες.

Αυτές οι πέντε εκθέσεις του FRA παρέχουν περαιτέρω ανάλυση των θεμάτων που σχετίζονται με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Η δυνατότητα συμμετοχής στην πολιτική ζωή μέσω της υποψηφιότητας για την εκλογή σε αξιώματα, της συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα ή της παρακολούθησης των πολιτικών ειδήσεων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Η έκθεση αναλύει δεδομένα σχετικά με την κατάσταση της πολιτικής συμμετοχής ατόμων με αναπηρία που συλλέχθηκαν από τα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και από το Ακαδημαϊκό Δίκτυο Ευρωπαίων Εμπειρογνομόνων σε Θέματα Αναπηρίας (ANED) που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι δείκτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων που παρουσιάζονται στην έκθεση δείχνουν ότι οι νομικοί και διοικητικοί φραγμοί, η έλλειψη προσβάσιμων διαδικασιών και πληροφοριών και η έλλειψη ευαισθητοποίησης σχετικά με τα πολιτικά δικαιώματα δύνανται να στερήσουν από τα άτομα με αναπηρία τη δυνατότητα συμμετοχής στην πολιτική ζωή των κοινοτήτων όπου ζουν. Η έρευνα αποκαλύπτει επίσης την απουσία αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με τις εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία από τη συμμετοχή τους στις εκλογές εντός της ΕΕ. Η αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων όσο το δυνατόν συντομότερα είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αύξηση της νομιμοποίησης των δημόσιων θεσμών και για τη δημιουργία πιο ισότιμων κοινωνιών χωρίς διακρίσεις, στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν πλήρως όλα τα μέλη της κοινωνίας.

Περαιτέρω πληροφορίες:

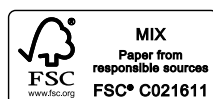
Για την πλήρη έκθεση του FRA *The right to political participation of persons with disabilities: human rights indicators* (Το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία: Δείκτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων), βλέπε: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/indicators-political-participation-persons-disabilities>

Υπηρεσία Εκδόσεων

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία
Τηλ: +43 158030-0 – Fax: +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

978-92-9239-478-3

9 789292 394783

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014
Φωτογραφία: © Shutterstock

TK-01-14-329-EL-C
doi:10.2811/171349